

LUMEA... ÎN TREI TIMPI

(Grigore Constantinescu – 6 ianuarie 2016)

Cine ar fi bănuț cã schimbul de generații, în Viena imperială, are și o altă semnificație decăt nașterea unei dinastii al cãrei nume simbolic a fost Johann Strauss-Tatãl? Apoi, când eternitatea devenea, cincizeci de ani mai târziu, gazda celebrissimului moștenitor al faimei, deci Johann Straus-fiul, au existat oare alte sentimente decăt cele ale unor sincere regrete? La începutul unui nou mileniu sãrbãtoarea valsului continuã. Nu vã îndoiti, totul a fost aranjat astfel pentru ca omenirea, la un asemenea moment de faimã sã aibã cu totul altã treabã decăt sã se teamã de ziua de mâine, preferând mișcarea de rotație a Terrei, care sã fie programatã... în trei timpi. În primii ani ai secolului al XIX-lea, Cotidianul „Frankfurter Zeitung” aducea la cunoștința locuitorilor Leopoldstadt-ului – al doilea district al Vienei – faptul cã: „Un nou dans și o nouã melodie rãsunã pe malurile Dunãrii... Este ca un potop care înșurubeazã în vãltoarea lui tot ce întâlnește în cale. El va strãbate foarte curând în lung și-n lat, globul terestru...”.

Cum a fost posibil ca un artist sã ajungã la o asemenea glorie mondialã? Nu este vorba de un unic creator care, urcând piscurile marii gândiri prin sunete, a adus noutatea exprimãrii, limbajelor, concepțiilor estetice sau, altfel spus, a deschis oamenilor orizontul larg al viziunii sale, precum fuseserã Palestrina, Bach, Mozart sau Beethoven. Johann Strauss-fiul – cãci, de fapt, el este „Marele Strauss” – devine într-un fel reprezentantul ilustru al unei arte muzicale în aparențã minore, fãrã pretenții existențiale, fãrã soluții cardinale și viziuni asupra viitorului omenirii. În aparențã doar, cãci, uneori, principiul vital poate fi, în esențã, extrem de simplu. Ca mãrul cãzut din copac și vãzut de cine trebuie, pentru a avea revelația legii gravitației universale. Nu suntem departe de ideea cã trei puncte echidistante, când devin împodobite accente sonore, pot defini un cerc a cãru mișcare îți dã revelația legii „rotirii universale”, numitã **VALS**. Așa cum aici, în mijlocul acestui univers, se aflã **STRAUSS!** Numele dateazã încã din anul 1730, când noțiunea era folositã pentru o reprezentație cu dialoguri, cântecele și dansuri la modã. În categoria de care vorbim se încadra și spectacolul intitulat „Una cosa rara” sau „Bellezza ed onestã”, dramma giocosa de Vicente Martın y Soler, primul care a denumit momentul sãu dansant „Vals”.

Întâlnirea dintre Vals și Strauss aparține potriveșilor involuntare ale destinului. La începutul veacului al XIX-lea, mișcarea aceasta legãnatã începe sã se facã simțitã, între oamenii orașului de pe malurile marelui fluviu european, ca ecou al lãndlerului popular. O simte Schubert, scriind pentru prieteni micuțele sale valsuri, scãnteii de geniu sub haina unor miniaturi. Mai orgolios, un Weber se avântã spre marile saloane cu celebra sa **Invitație la vals**. Iar Lanner este primul care intoneazã cu orchestra sa de restaurant asemenea dansuri.

Vienzul **Josef Lanner**, director al muzicii de bal la curtea imperialã, a dat o amploare deosebitã valsului vienez care, odatã cu el, devine o suitã de patru sau cinci valsuri, de o eleganțã rafinatã, cu introducere și coda. Împreunã cu mai mulți muzicieni a pus bazele genului. Printre instrumentiștii sãi, un tânãr, descendent al familiei Strauss, învațã dansul la modã și are curajul sã se avãnte în competiție cu o orchestrã proprie. Concertele sale sunt gãzduite de localurile vieneze, devenind punctul de atracție al tuturor vizitatorilor. Johann Strauss-tatãl și fiul, au fost, fiecare în vremea lui, „regi ai valsului vienez”. **Johann Straus-tatãl** (1804 – 1849), împreunã cu prietenul sãu Lanner au înființat un cvartet care a devenit treptat orchestrã pentru baluri, braserii sau

concerte de promenadă. Considerat „regele valsului”, călătorește enorm și este invitat la curțile princiare fiind consacrat oficial director al balurilor curții imperiale de la Schönbrunn. Creațiile sale sunt în exclusivitate lucrări de dans și de divertisment, valsuri, polci, galopuri, cadriluri, marșuri. Este vremea când apare ritualul invitației la dans: o reverență, scoaterea pălăriei, sărutul mâinii, cuvinte ceremonioase, după care fata aleasă încuviința propunerea. După ce se prindeau „într-un dans vesel, fericit și onorabil”¹, cavalerul își conducea partenera la fotoliul de unde a luat-o și își înclina capul ca și când ar fi spus: „Danke schön!” Viena, cu sălile ei de bal „Clar-de-lună”, „La lumea nouă”, „Sperl”, „Apollo”, „Diana”, a devenit tărâmul pe care Duhul Valsului și-a făcut cuib...

În prima jumătate a veacului al XIX-lea, nevoia de vals devenise o realitate. La 24 de ani după inaugurare, în 1833, Sala „Sperl” atrăgea ca un magnet localnicii, mai ales că aici concerta Orchestra condusă de **Johann Strauss-tatăl**. Apoi, **Johann Strauss-fiul** (1825 – 1899) șef al muzicii municipale din Viena, a întreprins numeroase turnee în Europa, secondat de frații săi săi mai tineri, compozitorii și dirijorii Joseph și Eduard. Tinerii artiști romantici – printre ei Chopin sau Wagner – îl ascultă fascinați, îi urmărește gândul și... învață vrăjile. Lansarea lui Johann Strauss-fiul depășește granițele Vienei, valsul invadează Europa, cucerind publicul de orice vârstă, intrând în lumea **Simfoniei fantastice** a lui Berlioz sau în saloanele Violettei Valery din **Traviata** lui Verdi.

Ce a făcut Johann Strauss? A cucerit Parisul, Londra, Petersburgul sau Berlinul, a fost un timp directorul balurilor curții imperiale pentru care valsul reprezenta cea mai strălucitoare oglindă a monarhiei de Habsburg. În călătoriile sale, a ajuns și prin Țările Române, a fost aplaudat la Cluj, la Iași și București, uimind și... uimindu-se. Descoperea locuri aproape necunoscute, în care civilizația europeană era înfloritoare, rafinată și cosmopolită, fără a avea complexul de inferioritate de la finele veacului următor. Strauss a dat urmașilor săi muzica pentru Anul Nou începând, stimulat de Offenbach, cu operele **Liliacul, Sânge vienez, O noapte la Veneția**, continuând cu superbe valsuri romantice, nemuritoarele **Voci de primăvară, Trandafirii sudului, Povestiri din pădurea vieneză, Viață de artist** etc., etc. Un șir fără de sfârșit de marșuri (printre acestea și **Radetzky Marș** !), de galopuri și polci înconjoară aceste valsuri, într-un vârtej amețitor și fără vârstă al iluziei veșniciei. De mai mulți ani, așteptăm și noi, ca și mulți alții melomani de pretutindeni, Concertul de valsuri dăruit lumii, în ziua Anului Nou, de către Filarmonica vieneză, în amintirea mărețului maestru al unei arte minore. Și anul acesta, parcă, aflându-ne deja sub semnul lui Strauss, pământul va continua să se învâртеască în trei timpi, continuând Revelionul. O pleiadă de compozitori au scris scânteietoare pagini de veselie și umor pe care și astăzi le savurăm: Johann Strauss-fiul, Jacques Offenbach, Franz von Suppé, Oscar Strauss, Franz Lehár, Carl Zeller, Karl Millöcker, Leo Fall, Ralph Benatzky, Robert Stolz, Emmerich Kálmán, Nico Dostal. Iar marii creatori ai muzicii de balet au realizat adevărate capodopere în trei timpi: Adolphe Adam, Léo Delibes, Cesare Pugni, Ludwig Minkus, Riccardo Drigo, Piotr Ilici Ceaikovski.

Și, când din susurul orchestrelor lumii se va desprinde prima „frază elixir” a minunii valsului numit **Dunărea albastră**, vom ști că mai avem o șansă. Așa cum spusese cândva Hector Berlioz, „Viena fără Strauss e ca o Austrie fără Dunăre”.